О. М. Козич,
засновник ПП «Стройагросервіс 8»,
м. Харків

ДОСВІД ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ В УПРАВЛІННІ БУДІВЕЛЬНОЮ ГАЛУЗЗЮ

Досліджено досвід провідних закордонних країн в управлінні будівельною галуззю, можливості його застосування в управлінні будівельним комплексом України.

Ключові слова: управління, державне регулювання, будівельний комплекс, закордонний досвід.

Політика держави відіграє вирішальну роль у розвитку будівництва в усьому світі, оскільки саме держава контролює основний і найбільш обмежений ресурс, без якого неможливе будівництво, – землю. Досвід розвинутих країн показує, що ефективне виконання державою своїх функцій дає потужний стимул розвитку будівництва. Водночас держава часто зазнає критики за створення різних бар'єрів на шляху його розвитку. Адміністративні бар'єри, бюрократична тяганина, корупція й непрозорість у здійсненні основних функцій держави безпосередньо впливають на обсяги ринку будівництва та ціну об'єктів, оскільки забудовники перекладають усі витрати на подолання бар'єрів влади на кінцевого покупця житла. Останнім часом за кордоном приділяється найбільша увага питанням управління будівельною галуззю, як однією з важливих галузей економіки. Фахівці вважають, і це підтверджено на практиці, що витрати на удосконалювання управління в остаточному підсумку себе багаторазово окупають.

Питання державного регулювання висвітлено в працях В. Б. Авер'янова, О. Ю. Амосова, А. Г. Ахламова, В. Д. Бакуменка, В. М. Вакуленка, Н. В. Грицяк, А. О. Дєгтяра, В. В. Дорофієнка, О. М. Іваницької, В. С. Куйбіди, А. В. Мерзляк, О. Г. Мордвінова, Т. В. Мотренка, Н. Р. Нижник, В. М. Огаренка, О. С. Поважного, В. М. Олуйка, В. М. Рижих, І. В. Розпутенка, С. М. Серьогіна,

О. І. Черниш. Безпосередньо дослідженню управління будівельною галуззю в закордонних країнах присвячені чисельні публікації таких авторів як Я. А. Рекитар, Ю.Н. Казанский, А.М. Немчин, С.Н. Никешин, Э. Кнехтель [4]. Проте в них не розглядаються можливості використання закордонного досвіду в управлінні будівельним комплексом України.

Метою статті є систематизація досвіду в управлінні будівельною галуззю і особливостей держаного регулювання будівництва в економічно розвинених країнах світу.

У фаховій літературі за ступенем розвитку державного регулювання економіки зазвичай виділяють дві групи країн:

– країни з розвинутим механізмом державного регулювання економіки – держави Західної Європи (Німеччина, Франція, Нідерланди, Скандинавські країни, Австрія), а також країни Азії (Японія, Південна Корея, Китай), що швидко розвиваються, використовують механізм макроекономічного планування на середньострокову перспективу. Причому в державах Західної Європи використовується комплексний підхід у державному регулюванні, включаючи державне програмування, що пов’язано з їх орієнтацією на так званий нормальний соціалізм (шведський, австрійський), зважаючи на сильні позиції й великий вплив соціал-демократичних партій цих держав;

– країни з менш розвинутим механізмом державного втручання в економіку (Канада, Австралія, США), із розвинутим корпоративним капіталом, розміри і можливості якого нерідко перевищують державні. Проте і в цих країнах роль держави дуже важлива, особливо в періоди погіршення економічної кон’юнктури, зростання інфляції й безробіття. У більшості країн відсутня єдина система управління будівельним комплексом, а регулювання здійснюється на основі численних будівельних кодексів, затверджених законодавчими органами штатів, земель, округів, департаментів чи місцевими органами самоврядування.

У будівельній галузі США роль регулюючого в державному масштабі

органа виконує насамперед створене в 1965 р. Міністерство житлового будівництва і міського розвитку, задачею якого є координація будівництва об'єктів, що фінансуються з федерального бюджету, а також будівництва приватних житлових будинків, що кредитуються з цього бюджету. Велику роль у регулюванні будівельної галузі грають Корпус військових інженерів, будівельні асоціації і товариства, такі як Асоціація американських генеральних підрядчиків. Асоціація американських субпідрядників. Асоціація американських архітекторів, Американське товариство інженерів цивільного будівництва. Зазначені асоціації існують за рахунок відрахувань будівельних фірм. Вони розробляють і видають різні нормативні документи, інструкції і положення, пропагують передовий досвід, організують семінари, симпозіуми і конференції, школи і курси підвищення кваліфікації, виступають у ролі консультантів урядових органів, випускають спеціальні журнали.

У даний час в Японії, сферу будівництва якої очолює Міністерство будівництва, нараховується понад 500 тис. будівельних фірм і підприємств. У функції Міністерства входить розробка проектів, законоположень і нормативних актів у капітальному будівництві, ведення ліцензійної роботи. Будівельні фірми Японії входять до складу двох найкрупніших будівельних асоціацій. Перша з них – Atkenren – координує діяльність дрібних і середніх компаній, що представляють різні будівельні організації і підприємства країни, друга асоціація – Zenken – об'єднує будівельні фірми, що ведуть будівництво об'єктів міського і комунального господарства. Винятково важливу роль в управлінській ієрархії Японії на стику інтересів державних установ і приватного бізнесу грає Федерація економічних організацій, створена в 1946 р. Федерація є рекомендаційним органом по найважливіших економічних проблемах для урядових закладів і координуючим – для приватного бізнесу. Для підрядних і інших будівельних фірм Японії характерна постійна робота з пошуку нових технічних і організаційних рішень. Значна роль у розвитку науково-технічного прогресу в будівельній галузі

Японії належить системі будівельних товариств і асоціацій, що очолюється Японською Федерацією будівельних підрядчиків (Japan Federation of Construction Constructors). Серед професійних агентств і асоціацій, що входять до складу державного сектора будівництва, найбільш великою асоціацією є Японське товариство інженерів цивільного будівництва, що, подібно аналогічному американському товариству, займається розвитком будівельної науки, популяризацією її останніх досягнень, розробкою різних нормативів, стандартів, використовуваних більшістю будівельних організацій державного сектора.

Будівельне законодавство Японії має свої стійкі традиції, побудовані на постановах і актах ще 40-х рр. Однак вони визначають лише загальну лінію будівельного законодавства. Практична ж робота значною мірою підтверджена впливом рекомендацій, розроблювальних поруч впливовими професійними асоціаціями і організаціями Японії.

Позиції держави і муніципалітетів у Фінляндії дуже сильні, у їх владі головний розподіл фінансів. Дотримання будівельних норм, законів і правил контролює – апарат.

Основна спрямованість планування будівництва формування містобудівного середовища. Законом передбачене складання регіональних, міських планів, планів забудови, детальних міських планів, планів будівництва сільських поселень і планів прибережної смуги (курортів).

Міністерство навколишнього середовища від імені держави видає національні директиви для регіонального планування, сформульовані в загальнодержавному плані розвитку на 5 років. Плани регіонального розвитку розробляються Асоціацією регіонального планування на рівні губерній.

Основний урядовий орган у Франції, що керує розвитком будівельної галузі – Міністерство будівництва, транспорту і туризму. Воно вивчає кон'юнктуру, розробляє прогнози, консультує місцеві органи, субсидіює і кредитує фірми з метою реалізації будівельних програм. Активна роль Міністерства в розвитку,

плануванні і регулюванні будівельного виробництва, добре налагоджений статистичний облік дозволяють вирішувати проблеми, непосильні і невигідні для монополій. Великий вплив на розвиток галузі будівництва чинять фірми, що входять у Національну федерацію суспільних робіт і Національну будівельну федерацію. Будівельні фірми Франції, в основному великі, мають можливість одержувати вигідні підряди через систему добре налагоджених зв'язків з урядовими органами. У спільному віданні цих операцій є науково-дослідні, інформаційні й інші установи.

Органом державного управління будівництвом у Великобританії є Міністерство будівництва і суспільних робіт. Головними функціями Міністерства є регулювання діяльності будівельних фірм і видача державних замовлень, що фінансуються з бюджету. Великий вплив на розвиток будівельної індустрії чинять будівельні асоціації і федерації, серед яких варто виділити найбільш великі: Федерацію підрядчиків по цивільному будівництву, що представляє інтереси будівельних фірм, що займаються будівництвом наземних споруджень; Національну федерацію підприємців у будівництві, що представляє інтереси фірм, що займаються будівництвом наземних споруджень; Федерацію закордонного будівництва, що поєднує будівельні фірми, які ведуть будівництво за рубежем; Федерацію будівельників, що поєднує переважно дрібні будівельні фірми, які ведуть наземне будівництво, включаючи ремонтно-будівельні роботи і роботи з реконструкції.

Регламентуючу роль у будівництві виконує система так званих практичних кодексів (Codes of Practice), розроблювальних Британським інститутом стандартів. Практичні кодекси містять вимоги до різних видів діяльності в будівництві проектуванню, виробництву будівельних робіт і т.д. У 1981 р. Рада по стандартах у цивільному будівництві підготував стандарт, що одержав назву «стандарт стандартів».

Провідну роль у державному регулюванні будівництва в Канаді грають

Федеральне міністерство державного будівництва. Центральна корпорація нерухомого майна, будинків і споруджень, Рада по розвитку будівельної індустрії. Канадська державна рада з питань специфікацій. Рада по стандартах і проектуванню й ін. Місцеві органи управління в провінціях країни мають, крім того, місцеві агентства, що спеціалізуються на питаннях техніки безпеки, охорони навколишнього середовища при веденні будівельних робіт та ін. Ключову роль у розвитку науково-технічного прогресу в будівництві грає Національний центр досліджень у будівництві. Невід'ємною частиною мережі розвитку прогресу в будівництві є система професійного навчання, а також інститути академічного профілю, університети.

Система державного управління будівництвом у ФРН має централізовану структуру, що включає крім федеральних органів також і органи земель, місцевого самоврядування, що поряд з іншими проблемами займаються і питаннями будівництва. У число федеральних органів, які займаються регулюванням у будівництві, входять Міжвідомчий комітет з будівництва в землях (районах), Міністерство будівництва, планування, житлового і міського господарства й ін.

Більшість фірм у Німеччині є членами добровільних виробничих і торгових асоціацій. Головні функції таких асоціацій – захист інтересів компанії і просування на будівельний ринок продукції, що випускається, обмін технологій, підготовка стандартів на будівельні матеріали і їх рекламу, розробка методів іспитів будівельних матеріалів, інформаційне забезпечення галузі.

Важливу роль грають підприємницькі спілки, тісно зв'язані з державними установами і, які представляють інтереси підприємців. У будівництві таких спілок нараховується кілька десятків. Ведуче місце займає Головна спілка будівельної індустрії у Вісбадені, що робить великий вплив на формування державної політики в будівельній сфері. Рекомендації підприємницьких спілок є основою для вироблення стратегії приватного бізнесу в будівельній сфері.

Контроль за дотриманням технічних норм у будівництві покладається на

будівельні органи земель, що діють із загальним урахуванням норм і стандартів.

Реалії сьогодення нажаль свідчать про те, що в Україні дуже повільно впроваджується закордонний досвід. Однак вивчення і застосування досвіду провідних закордонних країн в управлінні будівельною галуззю має суттєве значення для подальшого розвитку і розбудови усієї вітчизняної будівельної галузі в умовах кризи. Враховуючи наявність позитивного закордонного досвіду, процес оптимізації державного регулювання будівельною галуззю України має стати запорукою подальшого економічного росту, а відповідно й зниження інфляції, скорочення дефіциту державного бюджету, стабілізації грошового обороту та укріплення національної валюти.

Список використаних джерел

1. Строительный комплекс в капиталистической экономике: функционирование экономического механизма и новые явления в развитии (под ред. д.э.н. Я. А. Рекитара). – М. : Наука, 1991. – 271 с.

2. *Казанский Ю. Н.* Строительство в США и России. Экономика, организация и управление / Ю. Н. Казанский, А. М. Немчин, С. Н. Никешин. – С.-П. : Два Три, 1995. – 328 с.

3. *Кнехтель Э.* Строительство в странах Европейского сообщества (под ред. д.э.н. Я. А. Рекитара) / Э. Кнехтель. – М. : Стройиздат, 1992. – 156 с.

4. *Казанский Ю. Н.* Управление строительством: опыт США, Японии, Великобритании, ФРГ, Канады / Ю. Н. Казанский. – М. : Стройиздат, 1994. – 407 с.

Kozych O. M. **Experience of leading countries in building trade management.**

In the article the experience of leading foreign countries is explored in the management by build industry and possibilities of his application in the management by the transport build complex of Ukraine.

Key words: management, public administration, building complex, international experience.

Козыч А. М. **Опыт ведущих стран мира в управлении строительной отраслью.**

Исследован опыт ведущих иностранных государств в управлении строительной отраслью, возможности его применения в управлении строительным комплексом Украины.

Ключевые слова: управление, государственное управление, строительный комплекс, иностранный опыт.